

ג'ובאני פֿיני³ שני גילויי דעת פוטוריסטיים

מאיטלקית: אמוץ גלעדי

א. קבלה (1913)

זה עשרה חודשים,
10 במספר:

1. פברואר
2. מארס
3. אפריל
4. מאי
5. יוני
6. יולי
7. אוגוסט
8. ספטמבר
9. אוקטובר
10. נובמבר

רוצים האנשים לומר את דברם בנוגע ל"המרת" או אי-המרת לפוטוריזם. ידידים ותיקים, ידידים חדשים, ידידים אדישים, ידידים קרובים, ידידים אויבים, אויבים ישירים, אויבים צבועים, אויבים נבונים, אויבים טיפשים; אלה שלא מכירים אותי ואלה שמכירים אותי, אלה שמכירים אותי אישית ואלה שמכירים אותי בשמי, אלה שמבינים אותי ואלה שמתארים לעצמם שהם מבינים אותי, אלה שמעריצים אותי ואלה שמקנאים בי, אלה שאוהדים אותי ואלה שצד להם עלי — כולם, כל אלה, ביקשו במשך כל האביב, במשך כל הקיץ, במשך כל הסתיו,

להקים קול צעקה	לדון
להתלחש	לבאר
להתמרמר	לבחון

"לְצִרְבָּה" לשנת 1914, שבו הסברנו את הטעמים להתרחקותנו מן הפוטוריוזם הרשמי, רמזנו לקיומם של שני זרמים נבדלים מאוד באופיים, באמנותם ובמחשבתם, שנתרו מאוחדים עד כה הן למען המאבק, הן בשל קשרי חברות וכמה מטרות משותפות. אנחנו סבורים כי השמות "פוטוריוזם" ו"מרניטיזם" מתאימים לציון שני הזרמים הללו, שלא היה מנוס מהיפרדותם זה מזה. לכל אחד חלקו שלו, לכל אחד חבריו שלו.

2.

לפי הבנתנו, הפוטוריוזם הוא זרם מחשבה, שמטרתו המדויקת היא ליצור ולהפיץ ערכים חדשים בכוח ובפועל, וליתר דיוק – ערכים שאת אישושם צריך יהיה למצוא בעתיד. יש לכונן את יסודותיו התיאורטיים באמצעות התעמקות בבעיות הפילוסופיות, האסתטיות, הפסיכולוגיות והמוסריות הנועזות ביותר, בעזרת רגישות שאינה רק אקטואלית אלא גם מבשרת, לא רק מוזרה אלא גם חריפה עד קצה גבול היכולת. צורות הביטוי שלו עשויות ואף חייבות להיות חופשיות, מקוריות וכנות מאוד-מאוד, משוחררות מכל אילוץ לוגי ודיסקורסיבי; אקספרסיביות ודינמיות לחלוטין. במוכן זה, הפוטוריוזם – שהוא תוצאה קיצונית של התרבויות והניסיונות היצירתיים הקודמים – יצטרך לפתוח תקופה תרבותית ויצירתית נפרדת לגמרי מן הקודמות, על אף שהוא קשור אליהן הדוקות, בהתאם לכורח ההיסטורי של כל התפתחות רוחנית.

הוא חותר אפוא לשחרור מוחלט וסופי של האדם, ואינו יכול, אף לא בפעולותיו המידיות, להיכנע לצורה כלשהי של האחדה קונפורמיסטית. על המילה "איטליה" הוא מלביש את המילה "חירות", ועל כל המילים – את המושגים "גאונות" ו"מקוריות".

3.

שונה מכך היא המהות ושונים מכך הם המאפיינים של מה שאנחנו מגדירים כמרניטיזם. המרניטיזם הפגין נטייה ליצירה ולהפצה של צורות חדשות, אך בהיעדר כל אותם יסודות תיאורטיים אמתיים, וללא היכולת להתעמקויות הללו, התגלו ביצועיו כחיצוניים מעיקרם. יתר על כן, הם התגלו כמקוריים ואקטואליים למראית עין בלבד.

למרניטיזם, המשתמש בטכניקה חדשה, חסרה רגישות מחודשת, מטוהרת. הוא פוסל את העבר בעיניים עצומות, ובה בעת גם חותר אל העתיד בעיניים עצומות; אך הואיל ואין בנמצא אמנות או מחשבה שאינה שלוחה מזוככת של

אמנות או של מחשבה קודמות, המרינטיזם נהפך לתופעה מבודדת, ללא זיקה של ממש לעתיד, בדיוק משום שאין לו זיקה כזאת לעבר. במקום להתעלות על התרבות ולחרוג ממנה, על ידי ספיגתה והעמקתה, הוא מתעב אותה כפי שמתעב האיכר את המכונה שלא ראה מימיו, או שהוא שולל אותה. הואיל וחסר לו אותו עידון, הנרכש אך ורק בעזרת החקירה הנבונה של התיאוריות והאמנויות הקודמות, הוא נכשל לעתים קרובות למדי בהמצאות תוכניתיות ומלאכותיות, שהחידוש החיצוני הגלוי לעין אינו מפצה על ריקנותן המהותית. בתוכניות הללו, הנראות כהבזקי חדשנות וכתגליות מופלאות, טמונים מושגים ודעות קדומות, שכאשר מסיקים מהם את מסקנתם המחמירה, הם מבטלים והורסים את עצם משמעות התנועה.

אך כדי להיות ברורים יותר, אנו מציגים להלן, בכמה שורות תמציתיות, את העקרונות ואת השמות הניצבים זה כנגד זה.

.4

מגמות ותיאוריות

פוטוריזם	מרינטיזם
תרבות-על	בורות
ספיגת התרבות והתעלות עליה	פולחן הבורות
בוז לפולחן העבר	בוז לעבר
דימויים חופשיים	מילים חופשיות
ליריזם תמציתי	נטורליזם תיאורי
רגישות חדשה	טכניות חדשה
חריפות	פשטנות
מקוריות	מזורות צורנית
אירוניה	נבואיות, רצינות
לצנות, להטוטנות	עליצות תועמלנית
עליזות מלאכותית	אופטימיות משיחית
עידון, נדירות	סגידה לקהל, טירונות
אריסטוקרטיה	אימפריאליזם הומניטרי
אהבת החירות	סולידריות, משמעת
רוח קרב	מיליטריזם

פטרוטיזם	שובניזם
התנגדות מוחלטת לדת	רליגיוזיות חילונית
א־מוסריות	מוסרנות
חירות מינית	בוז לאישה
לטיניות	אמריקניות, גרמניות

מורי דרך

פוטוריזם	מריניזם
וולטר	רוסו
בודלר	ויקטור הוגו
לֵאוֹפֶרְדִי	זולה
מֶלְרֶמֶה	וֹרְהֶרֶן
רמבו	רֶנֶה גִיל
לְפֹרְג	גוסטב קאהן
סטנדל	פול אדם
טריסטן קורבייר	ניקולה פֶדוֹן
גיטשה	ד'אנונציו
ג'יימס	מריו מורסו
-	-
קורבֶה	דלקרואה
סֶזָן	סֶגְנֵטִינִי
רוסו	רוֹדֵן
רנואר	סיניאק
מָטִיס	דה גרו

- ¹ לניתוח נרחב של הקשר בין הפוטוריזם לפשיזם, ראו ספרם של זאב שטרנהל, מריו שניידר ומאיה אשרי, "יסודות הפשיזם" (הוצאת עס־עובד, ספריית אפקים, תל אביב 1992), ובעיקר באחרית הדבר (עמ' 335-370). למבחר שירה פוטוריסטית איטלקית בתרגום עברי, ראו ספרו של אריאל רטהאוז, "פוטוריסטים וחדשנים אחרים, 1910-1925", כרמל, 1991.
- ² פסל שיש הלניסטי (ראשית המאה השנייה לפנה"ס) של דמות אישה מכונפת, הניצבת על חרטומה של אוניית מלחמה. "ניצחון סמותרקיה", המוצג במוזיאון הלובר בפריס, נחשב ליצירת מופת של האמנות היוונית בתקופת דעיכתה.
- ³ על ג'ובאני פֶּינִי (1881-1956), ראו במבוא שלעיל וכן בגיליון 4 של "הו!", עמ' 124.